

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

20. De Habitibus. Quid sint, & in quibus facultatibus hominis habitus
co[m]parentur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

stra suscipimus, ac toleramus: & sicut fames ac sitis in eo vera erat, licet volūtaria, sic verus quocumque fuit dolor, metus & moeror, sed voluntarius.

Tertio quæritur, An beatis patriæ cœlestis incolis Affectus conueniant. Respondeo cum Augustino. *lib. de ciui. 14. c. 9.* affectiones esse huius vitæ, non illius, quam futuram speramus & sæpe etiam inuiti illis cedimus: ac proinde constat, in spiritus beatos eos affectus non conuenire, qui sunt ex obiecto & materia mali, quia cum eorum statu & conditione pugnant. Deinde Beati spiritus metu rei formidabilis, periculosa, seuæ vel asperæ, & tristitia nequaquam afficiuntur, quia etiam eorum felicitati & beatitudini repugnât. Item Beati illi cœli habitatores habent voluntatis actus similes affectibus appetitus sensus: amant enim bonos, & honesta; oderunt improbos, ac turpia: egenis & miseris opem afferunt. Est tamen apud Theologos peculiaris Quæstio, An Beatis illis mentibus insit verus timor Dei; an verò solum timor Dei, ut est pietas quædam & reuerentia, qua Deum supplici & religioso animo colunt, & reuerentur. Veruntamen nihil est de hac quæstione cur in præsentia dicamus, postea in proprio loco disputaturi.

Quarto quæritur, An Angeli habeant Affectus? Respondeo, Eos omnino carere affectibus, & motibus qui ad appetitum sensus spectant, quòd planè liquet. Deinde affectus appetitus rationis, hoc est, voluntatis, conueniunt Angelis: possunt enim inuidere, amare, cupere, odisse, gaudere, contristari, irasci, superbiere, ambitione & inani gloria permoueri. Et sermo est de Angelis, non ut beati & felices, aut æterno iam supplicio damnati, & sua culpa deprauati sunt: sed ut considerantur à nobis absolutè ex eo, quod habent naturæ suæ conditione.

Quinto quæritur, An in primis nostris parentibus ante lapsum fuerint affectus? Respondeo ex communi omnium Theologorum sententia, quam à Patribus acceperunt, in eis non fuisse affectus, qui in malo versantur; nec affectus, ut nimij sunt & immodici; nec ut rationem præueniunt, aut recusant, aut deserunt, aut ad se renitentem pertrahunt: neque ut subitis motibus corpus perturbant, & commouent, quia sunt in gratia, & sanctitate, Dei beneficio conditi, magna prudentia & sapientia præditi & ornati, diuinis singularis prouidentia præsidij muniti & instructi: quorum omnium auxilio omnes animi affectus in debito virtutis officio continebant: ita ut motus etiam arcerent, & auerterent à se, quibus corpora nostra, ex rebus imaginatione subita perceptis, aut conceptis, coloris & sanguinis mutationem patiuntur.

Sexto quæritur, An affectus insint in nobis ex peccato primorum parentum contracti, an verò ex ipsa naturæ nostræ constitutione suscepti: quod est quærere, An affectus sint nobis innati, & insint tanquam naturales effectus, an verò sint primi peccati poena? Respondeo, Philosophos, ut qui peccatum originis ignorauerunt, docuisse, affectus esse naturales, hoc est, naturæ nostræ conditiones. Nos tamen fide diuina illustrati, idem de affectibus credimus quod de morbis corporis, sicut enim morbi corporis ex parte naturales

sunt, quia natura nostra ex sua constitutione est morbis obnoxia, nihilominus tamen sunt primi peccati poena, quoniam si primus homo seruata lege Dei, in gratia & sanctitate, in qua fuerat diuinitus procreatus, sese continuisset, naturam liberam à morbis, & ægritudinibus, qualem acceperat sibi ac posteris, beneficio ipsius Dei, non autem humanæ naturæ constitutione in omnes posteros traduxisset; quia tamen peccatum admisit, naturam gratiæ & sanctitatis munere destitutam, & proinde morbis obstrictam in posteros transmisit. Ita quoque si liber à peccato persisteret, naturam liberam ab affectibus cum ratione pugnantibus in posteritatem omnem transfunderet: Verum quoniam peccato infectam naturam propagatione cum posteris communicauit, trāsmisit quoque eam affectibus rationi obnitentibus subiectam. Postremò sciendum est affectibus appetitus animalis, totidè in voluntate similes affectiones respondere: nam voluntas, sua bona amat præsentia vel absentia, odit contraria, expetit & optat habere bonum, quod amat, & non habet, in adepto delectatur, sperat quoque, metuit, desperat, detestatur, irascitur, tristatur, & dolet. eos autem volūtatis motus ratio temperat, moderatur, sedat, componit, excitat, confirmat, prout expedire perpexerit.

Cap. XX.

De habitibus, Quid sint & in quibus facultatibus hominis habitus comparantur.

PRIMO quæritur, Quid sit habitus: Respondeo, Triā esse in anima ex Aristotelis sententia communi Theologorum consensu recepta, affectus nempe, Facultates & Habitus. De affectibus hæcenus diximus: reliquum est, ut de habitibus pauca dicamus.

Animaduertendum est, facultatem animæ esse vim & partem, qua anima certum actum, certam functionem, & opus suum præstat. Et quando animæ facultas suo officio fungi non potest nisi alicuius corporei instrumenti præsidio, eius modi facultas dicitur corporalis; cuius generis sunt vires sensuum. Ea vero facultas spiritalis est, quæ suam potestatem exercet; & sui muneris functionem & opus facit sine vllō instrumenti adminiculo, ut est intellectus siue mens & voluntas. Porrò quanquam facultas animæ secundum probabilem quorundam Theologorum sententiam, re ab anima non differt, sed ratione, ita ut facultas animæ sit eadem res, quæ anima: Distinguuntur tamen facultates animæ inter sese, vel instrumento, quo vtuntur, vel officio, quod obeunt, & præstant, vel obiecto & materia, in qua versantur, & propterea anima iuxta eorum sententiam, quatenus verum cognoscit, & percipit, est intelligendi facultas; quatenus verò bonum iam cognitum amat, & appetit, est voluntas: ut susceptas vel conceptas rerum imagines conseruat, & retinet, est Memoria: Denique ut per oculos quippiam videt, vel per aures sonos percipit, est videndi vel audiendi facultas. Habitus verò est quædam qualitas extrinsecus accedens, & in

*Arist. li. 2.
Ethi. ca. 5.*

ipsa animæ facultate inherens: animæ facultas dat homini, vt simpliciter possit operari, sed habitus non præstat ei, vt simpliciter possit agere siue facere, sed vt certo modo suos actus & opera exequi, & obire queat. **Habitus** igitur est qualitas comparata, & acquisita ex repetitis frequenter actibus facultatis animalis, quæ assuescit: quæ qualitas post facultatis actum permanet, & ad actus similes his, ex quibus genita est, mouet. Dicitur *acquisita ex actibus*, quia solum sermo est de his habitibus, qui nostris actibus efficiuntur, non de his, qui Dei beneficio infusi accipiuntur. Dicitur, ex actibus facultatis animalis: quia ex actibus facultatis absque vlla cognitione operantis habitus minimè comparantur. Dicitur quæ assuescit, quia sensus externi in suis obuendis muneribus non assuescunt, & ideo habitus operando non efficiunt, non gignunt.

Secundò queritur, Cuius rei gratia habitus sit necessarius? Siquidem facultas potest simpliciter absque habitu sua opera præstare, & officio suo fungi. **Respondeo**, Habitum esse, vt facultas faciliè, promptè, & expeditè suos actus & functiones exequatur. Per facultatem sumus habiles, apti & idonei ad agendum: per habitum verò prompti & parati: per facultatem multa possumus, sed per habitum absque difficultate & molestia operamur. Item per facultatem sumus robusti & valentes effecti, sumus nati ad varia opera; sed per habitum, ad certum genus operis sumus accommodati, & expediti. Præterea per facultatem sumus ad agendum idonei & appositi, sed inconstantes & leues; per habitum firmamur, & roboramur: quicumque enim ex habitu quippiam agit, id firmè & constanter efficit; quoniam ad id faciendum est exercitatus, est assuetus.

Tertiò queritur, An habitus vna cum facultate totam actus substantiam efficiat, an verò sola facultas per se actus substantiam, & habitus modum tantum producat? Duplex est opinio, **Prima** ait, Habitum nec esse ad substantiam actus, nec ad vehementiorem actum producendum, sed hæc duo à sola facultate præstari: habitum verò solum tribuere, vt actus faciliè, expeditè & constanter fiat. Huius sententiæ est Dur. 3. d. 23. q. 2. & 3. Sed ante ipsum idem sensisse videtur Scot. 1. d. 17. q. 2. **Secunda** opinio docet, totam substantiam actus, & à facultate & ab habitu proficisci: ita opinatur S. Tho. 1. 2. q. 49. a. 3. & Cai. eò loco. Oham. quodl. 3. q. 20. & 21. Gabr. 3. d. 23. q. 1. art. 1. Almai. tract. 1. Mora. cap. 20. Maior. 3. d. 23. q. 4. **que sententia est communis & vera**: Nam modus actus non est aliquid re distinctum ab actu: si ergo modus actus a habitu sit; consequitur vt substantia actus ab habitu producat: facultas enim & habitus sunt duæ causæ inter se coniunctæ ad actum præstandum. Ita tamen sunt inuicem connexæ & copulatæ, vt facultas per se absque habitu possit suum actum & officium obire, vnà tamen cum habitu id præstat faciliè, promptè & firmius. Habitum verò eius est naturæ & conditionis, vt quamuis ingens magnitudine sit, nunquam absque facultate actum producere queat. **Obijcies**, Actus vitæ, cuiusmodi sunt intelligere, cupere, amare, velle, ideo vitæ sunt, & dicuntur, quia à principio intrinsecò oriuntur; sed habitus est extrinsecum principium,

ergo a sola facultate actus vitæ nascuntur. **Respondeo**, Ad actum vitæ requiri quidem principium internum & innatum: non tamen opus esse vt omne principium sit intrinsecò: nam actus etiam vitæ fieri nequeunt absq; Dei auxilio, quod tamen extrinsecum est.

Quartò queritur, In qua facultate animæ, vt in subiecto habitus inest? In qua re sunt sequentes controuersie, **Prima**, An in aliquo corporis membro ponendus sit habitus: **Secunda** An in brutis animalibus: **Tertia** An in aliquo sensu externo: **Quarta** An in sensibus internis: **Quinta** An in appetitu rationis circa proprium voluntatis boni honestum. Tota huius rei controuersia in eo sita est, vtum habitus in ea facultate constitui debeat, quæ non est ad vnum tantum, sed ad multa & varia opera propensa. **Dux** sunt opiniones. **Prima** tradit eam facultatem habitu egere, quæ potest bene vel malè operari: in ea verò, quæ non est æquè ad bonum & malum, nullum habitum poni: ex quo huius auctores sententiæ inferunt, in corpore, aut in corporis membris, & sensibus externis nullum habitum inesse. Rursus voluntatem ad proprium bonum honestum propensam, habitum non acquirere, **Verum** contra hanc opinionem alij putant se multa valide concludere: quia Intellectus ad assentiendum primis principijs est natura propensus, & tamen Aristoteles in eo habitum circa prima principia constituit. **Deinde** experientia aperte indicat habitus esse in facultatibus sensuum, quæ tamen corporis vires sunt: nam vsu & exercitatione facultates eiusmodi facilius, promptius & constantius operantur, **Item** voluntas licet ad bonum in vniuersum sit per naturam proclius, & proinde habitum non egeat, vt velit, & appetat bonum generatim acceptum, vel beatitudinem simpliciter amet, seu vt le diligit, non est tamen ad bonum honestum ita naturaliter pronæ. **Secunda** opinio docet habitum collocari in omni facultate animali, quæ assiduitate & consuetudine redditur promptior & expeditior ad agendum: & hæc opinio quibuldam magis ad veritatem videtur accedere: ita Scot. 3. d. 33. q. 1. ad 3. Ocha. quodlib. 3. q. 17. quodlib. 2. questio. 10. & in 3. questio. 10. & questio. 11. Gabr. 3. d. 23. questio. 1. art. 3. dub. 1. Almai. tract. 1. Mora. cap. 17. Mai. 3. d. 23. questio. 2. immò etiam Dur. 3. d. 23. questio. 1. ad 1. Ex quo deducit: **Habitus** poni debere in corpore & corporis membris. Cytharædi enim, inquit, vsu & exercitatione experitur manus promptiores: textores quoq; & iactatores assidue texendo, & saltando pedes manusq; habent expeditiores: pari modo scriptorum & pictorum manus redduntur faciliiores scribendi & pingendi assiduitate: lingua etiã, si quis frequenter peieret, assuescit periurij. **Deinde** inferunt in sensibus internis vsu, & assuetudine habitus comparari: Nam imaginandi vis, & memorandi promptior efficitur. **In sensibus** tamen externis habitus non acquiruntur, quia huiusmodi sensus nunquam experimur assiduitate reddi promptiores, eo quod nihil percipiant, nisi præsens adsit id, quod sentiunt: sensus tamen interni rerum absentium imagines efficiunt & concipiunt. **Colligunt** itidè in mète, & intellectu habitus esse, quia frequenti vsu assuefacta mens facilius, expeditius & hinc intelligit, recordat & appetit. **Pre-**

terea sen-

terea sentiunt, in appetitu sensus etiam habitus inesse, quia crebro operando assuescit, & fit ad aliquid appetendum vel respuendum promptior, & expeditior: eadem ratione appetitus rationis, assiduitate agendi sibi varios artium, & disciplinarum habitus comparat. Postremo docent, in appetitu rationis inesse etiam habitus virtutum circa proprium bonum honestum: nam voluntas frequenti usu temperanter & fortiter agendi, fit expeditior & exercitior. Similiter censent, etiam in brutis animantibus habitus acquiri: nam usu & exercitatione progredi, redire, se in altum attollere, saltare: immo etiam certos sonos, & voces edere assuescunt, facilius; deinde & constantius operantur, ut satis superque, inquit, experientia demonstrat. **Hæc illi.** Ut exactè has opiniones intelligamus, sciendum est, Scotum & eum secutos Durandum, Ocham, Gabrielem, Almainum, & Maiorem locis supracitatis habitus posuisse in corpore, hoc est, in membris corporis, in brutis animantibus, in sensibus internis, in intellectu, in utroque appetitu tum rationis, tum sensus: solum negasse in viribus ex necessitate nature facientibus, & in sensibus externis: quia generatim habitum constituunt in omni facultate, & parte corporis, quæ assuescitur potest, eo quod assuetudine, & exercitatione fit expeditior, & promptior ad agendum: item assuetudine & exercitatione fit, ut deinde etiam in subitibus, & repentinis casibus operemur, quod est argumentum, & signum habitus assuetudine comparati. **Cæterum S. Tho.** negat villos esse habitus in membris, aut externis sensibus corporis, quia naturaliter mentis imperio parent, & ab anima naturaliter mouentur. Nullos quoque in belluis verè, & propriè habitus, nisi quoad ex parte constituit ac ponit: bene tamen in sensibus hominum internis ad faciliè recordandum, cogitandum, & imaginandum, & in sensibus belluarum internis, quibus ipsæ belluæ cõsuetudine faciliè recordantur multarum rerum, multa discunt, multa faciunt, quamuis nullo voluntatis imperio, ut homines hæc quasi habitibus vtantur: in illis enim manent impressæ non solum rerum absentium imagines, sed etiam quædam qualitates, quæ sunt actionum præteritarum simulacra, quibus recordantur belluæ, se hoc vel illud iter sæpius fecisse, se verberare vel fuisse percussa frequenter fuisse: sic vel aliter membra corporis agitasse, saltasse, currisse. In intellectu similiter ponit S. Thomas habitus ad faciliè & expeditè cognoscendum, in voluntate ad volendum, & amandum faciliè & promptè bonum alterius: negat tamen vllum esse in ea habitum ad volendum, & amandum id, ad quod est naturaliter ppenso; veluti ad se diligendum, tuendum & cõseruandum; ad appetendum bonum generatim acceptum, vel ad amandam beatitudinem vniuersè sumptam; nec enim indigenus habitu, quo velimus esse felices, hoc est, nos bene in omnibus habere, & malo carere. Et ita non potuit habitum S. Doctor, in voluntate ad odio habendum, & respuendum malum vniuersum acceptum, & miseriam generaliter quoque sumptam: natura etenim nolimus esse miseri. Ponit idem habitus in appetitu sensus ad retinendos, & temperandos animi affectus, qui in eo dominan-

tur & vigent. Et hæc tota opinio est multò probabilior & verior. Nec enim est, quod habitum ponamus in manu citharædi, pictoris vel scriptoris assuefacta pullare instrumenta musica, pingere vel scribere, aut in pede textoris, vel saltatoris, aut in lingua assuefacta mendacis, periurij & cantibus. Hæc enim membra menti ipsi naturaliter obediunt: & quamuis linguam, & manum assuetam esse dicamus; nihil tamè aliud dicere volumus, nisi hominem assuetum esse sermoni, cantui, vel saltationi, quia se & membra corporis in ijs & alijs similibus diu exercuerit: & propterea in animo & internis eius sensibus habitum, exercitatione comparauerit, quo faciliè & promptè corp⁹, & eius membra quò vult, mouet & agitat, contorquet, flectit, & ducit, eaq; cum menti naturaliter pareant, faciliè & expeditè mouentur. **Dices,** si pictori, aut saltatori, aut textori alia man⁹ vel pes daretur, nõ ita faciliè & expeditè saltaret, pingeret, texeret; ergo in manu vel pede eius exercitato habitus est comparatus. **Item** si Deus aliquid subito habitum ad pingendum, saltandum, texendum infunderet, non faciliè & promptè saltaret aut pingeret, vel texeret, ergo non ob aliud, nisi quia manus, vel pes habitum nõ habet. **Respondeo,** non esse huius causam, quod manus, vel pes habitum comparat: sed causam esse, quod homo artè pingendi, texendi, saltandi, pullandi citharam, scribendi sic vel aliter, loquendi, cantandi, acquisierit in animo non quomodocunq; sed ex actibus sæpius repetitis, quibus frequenter sui corporis hæc & non alia mēbra exercuerit: ergo in manu habitus non est. **Et hinc** etiam est, ut sic assuefacti homines, in subitibus, & repentinis faciliè operentur, quia ex habitu in animo cõparato faciunt. **Pari** ratione dormientes, somniantes, in ameniam & furorem acti, multa sæpius actuat, de quibus nihil ante cogitauerant, quia rei absentiū imagines in animo cõseruant & retinent; quæ sic vel aliter compositæ, hoc vel illud referunt, & præter animi cogitationem homines mouentur. Eadem quoque ratione citharædi etiam in tenebris recto ordine citharâ pullat, non quia in manu, sed quia in animo habitum tenet, quo rectum ordinem in pullando seruat, & manum mouet. **Negare tamen non possumus,** quin assiduo labore, & exercitatione membra corporis ad cursum, ad motum, ad actionem expeditiora reddantur, nõ quia habitus comparauerint, sed qualitates corporales, cuiusmodi sunt calor & siccitas, & aliæ similes, quæ magis iuuant ad actionem & motum, quàm frigus & humor & alia huiusmodi, quibus solent membra corporis torpere, retardari, & impediri: sunt enim corpora nostra exercitatione ficiora, firmiora, & validiora: nam motu recalescunt. **Sed inquires,** quid de belluis dicendum, quæ longa cõsuetudine faciliè & expeditè saltant, cantant, & humanas voces referunt, & alia multa promptè & expeditè faciunt, & cõsuetudine domantur & mansuetæ redduntur. **Respondeo,** eas artes non acquirere, ut solent homines comparare; sed in eorum sensibus internis imprimuntur rerum absentium, & actionum etiam præteritarum imagines, quæ diuturna cõsuetudine, & exercitatione conseruatæ, faciliè sese sensibus offerunt, & referunt ea, quorum

similitudinem gerunt, ac propterea hisce rerum imaginibus excitatæ bellæ facili, & expedire multa faciunt. Sic etiam infanti, amentes & pueri quibusdam rebus assueti citò mouentur, manent enim rerum, & præteritarum actionum simulacra & imagines, quibus faciliè recordantur, se sic vel aliter actitasse, factitasse, indeque faciliè ad motus feruntur. sic aliquis assuetus quotidianè summo mane è lecto surgere, citò ac promptè surgit. Non igitur est cur Scotus, & alij arbitrentur, habitus in membris esse ponendos, quia assueti faciliè ac promptè etiam in repentinis casibus factitemus: assuetudine enim & exercitatione comparatur habitus, sed in ea facultate, quæ capax sua natura est; cuiusmodi membra, & externi sensus humani corporis non sunt. In cæteris verò, quæ habituum capacia non sunt, rerum absentium & actionum præteritarum imagines, & simulacra gigni, & imprimi possunt, quæ ad motus plurimum iuuant. In hominis igitur animo est habitus, quæ faciliè & promptè corp⁹ mouet, non in corpore, quod animo naturaliter patet.

Cap. XXI

Quomodo habitus acquirantur.

Aliqui habitus per naturam sint in ijs, in quibus insunt. Tota ratio dubitandi est de habitu primorum principiorum, quem Aristoteles ponit in mente, secundo libro Posteriorum. ca. vii. Respondeo nullum habitum esse innatum & insitum: quia habitus, vt ante iam dixi, in hoc à facultate distinguitur, quod facultas est ingenita naturæ; habitus verò vsu ac exercitatione comparatur. Item si habitus per naturam esset, simpliciter vim agendi præberet, quod est proprium facultatis. Postremò, habitus est, quo facultas animæ ad agendum habilis aptaq; redditur: sed hoc non fit, nisi vsu & cōsuetudine frequenti. In præsentia verò habitum non accipimus fusè & latè, sed præse & strictè: nam habitus etiam passim vocatur valetudo, pulchritudo, robur & vis corporis homini à natura data. De habitu principiorum, qui dicitur intellectus, est peculiaris controuersia, an sit acquisitus, an innatus. Durandus ait, habitum primorum principiorum esse ipsam vim & facultatem naturæ ad assentiendum primis principijs per se naturaliter notis: habitum verò aliorum principiorum, quæ prima nō sunt esse generatum in nobis ex primis principijs. Richard. 3. d. 23. art. 1. q. 2. per habitum primorum principiorum intelligit ipsam intelligendi vim, & facultatem, quam etiam sententiam Scotus. lib. 1. de iust. q. 4. art. 1. videtur sequutus. Scot⁹, teste Almaino tract. 1. Mora. ca. 17. nullum ponit in mente habitum primorum principiorū, eo quod intellectus naturaliter primis principijs præstat assensum, vnde habitum principiorum quem Aristoteles poluit, intelligit esse habitum, quo assentimur ijs principijs, quæ ex primis per se notis certa demonstratione colliguntur. Caietanus putat, habitum primorum principiorū, naturaliter gigni ex actu quo primis principijs assentimur. Nam statim vt eiuſmodi principijs assensum præbem⁹, pullulat in nobis huiusmodi habitus. Alij verò

existimant, esse cum intellectu ab Auctore naturæ nobis inditum. Sicut enim, inquit, in Angelis sunt ab Auctore naturæ rerum imagines acceptæ, & disciplinarum naturalium habitus inditi: sic etiam in nobis intellectus à suo Cōditore habitum primorum principiorum accepit. Et hinc est, vt primis principijs tum ad speculationem, tum ad actionem pertinentibus subito assentiamur: huiusmodi sunt, omne totum est maius sua parte: quodlibet est, vel non est: si ab æqualibus æqualia demas, quæ remanēt sunt æqualia: omne bonum est amplectendum, malum est fugiendū.

Cæterum Aristoteles 2. libro Posteriorum. cap. vii. planè docere videtur, habitum primorum principiorum esse ponendum, & distinctum à vi, & facultate intelligendi; & ab eo habitu, quo assentimur ijs, quæ ex primis principijs cōcludendo cognoscimus. Item habitum primorum principiorum non esse naturæ innatum, & insitū, eo quod vt ibidem tradit, inductione singularia colligendo, eum habitum comparamus, vnde fit, vt ab habitu artis, & disciplinæ omnino differat: nam disciplinam siue doctrinā, siue scientiam ex primis principijs per se notis demonstratione cōficimus: at habitum primorum principiorum, non demonstratione, sed inductione, & singulariū enumeratione comparamus. Et alibi docet intellectū nostrum esse tanquam tabulam rasam, in qua nihil est depictum. Non igitur est cum natura acceptus habitus primorum principiorum, sed inductione acquisitus. Est quidem data homini naturalis facultas, qua primis principijs, non ex alijs principijs assentitur, sed experientia, qua singularia sub communi principio contenta percipit. Sed dices: natura, quæ nō nisi vnum facere potest, habitu non indiget, nec enim graui, vt deorium ferantur, aut leuia vt sublime petant, egerent habitus: nec ignis, vt exurat, vel aqua, vt refrigeret: at intellect⁹ naturaliter primis principijs assentitur, ergo habitus non eget. Deinde intellectus assidue se exercens in assentiendo primis principijs, nequaquam fit expeditior, & promptior; ergo nullum omnino habitum acquirat. Respondeo, habitum principiorum non dare intellectui vim, qua assentiat, sed facultatem, qua faciliè, promptè, & expedite inductione singularia numeret, & commune principium concludat, & ei præstet assensum, hoc enim assiduitate, & exercitatione concludendo ex singularibus comparamus.

Secundò quaeritur; An ex vno actu habitus comparatur. sunt duæ opinioniones, vna negat vllū habitum vno tantum actu acquiri, præter habitum disciplinæ siue scientiæ, qui vna demonstratione generatur in nobis, eo quod demonstratio intellectum penitus conuincat: ac propterea conuictus intellectus statim conclusioni ex primis principijs necessariò & euidenter cōfectæ assensum præstet. Altera opinio affirmat, quemcunque habitum ex vno actu produci: quia quilibet actus etiam primus, quippiam efficit: sed non aliud nisi habitum. verum certè vt Aristoteles dixit, vna hirundo nō facit ver, sic nec vna dies bratum, nec vnus actus fortem vel temperatū. Habitus item assiduitate & labore comparantur, ergo non sunt nisi ex actibus identidè repetitis. Accedit, qd vis, & facultas non redditur expeditior,

& prom-

Dur. 2. d.
24. q. 1. Et
in 3. d. 33.
q. 1. art. 2.

Cai. 1. 2. q.
31. art. 1.

Arist. 2. 3.
de an. 4.

S. Th. 2. 2.
q. 51. art. 3.

Galbr. 3. d.
23. q. 1. art. 3.
dub. 4. de
mat. 3. d.
23. q. 2. art.
3. Dur. 1. d.
17. q. 1. art. 2.